

בעזה שיי"ת

ספר

התשובה

♦ פרשת נח ♦

מדריך ומורה דרך להרוצים לעלות מעלה מעלה
בדרך התשובה, שאי אפשר להגיע לתורה לשמה
בלי שיעשה תשובה מקודם.

בפרשה זו יבואר:

- א. כפי ערך התשובה כן תגדל היחוד והאהבה.
- ב. סוכות ראשון לחשבון עונות.
- ג. קין למד את אדם הראשון כחה של תשובה.
- ד. סוד התשובה.
- ה. דרך המוב שיעשה תשובה קודם שיבואו עליו יסורים.
- ו. צריך שיהא זהיר מאוד לבל יחטא עוד.

על ידי הלימוד בספר הזה יתבונן בשכלו הזך כי
יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם
הזה מכל חיי העולם הבא, וכמה שעות מימי חיי
הלכו לבטלה.

יוצא לאור שנת תשס"ו לפ"ק
ברוקלין נוא יארק

בס"ד

ספר

התשובה

והוא

סדר תיקוני תשובה הספר נדפס לזכות הרבים,

ומתחלק בחינם לכל דורש ומבקש

הרשות נתונה לכל מי שברצונו להדפיס קטעים מספר זה או
כל הספר בכל לשון שהוא בכל מדינה ומדינה, כדי להרבות
תורה ויראת שמים בעולם ולעזור לבות אחינו בני ישראל
לתשובה שלימה.

שם המחבר לא נזכר, כי לא הבאנו בו אומר
הבא מן החדש רק דברים בשם אומרם,
וקבל האמת ממי שאמרה

תוכן הענינים

- פרשת נח**..... ז
- א.** פרק ה'..... ז
- ב.** סוכות – ראשון לחשבון עוונות..... ז
- ג.** זהר הקדוש פרשת ויחי ר"כ עמוד א'..... ז
- ד.** ראשון לחשבון עוונות על פי משל..... ז
- ה.** ילקוט שמעוני ויקרא פרק כ"ג רמז תרנ"א..... ז
- ו.** כפי ערך התשובה כן תגדל היחוד והאהבה..... ח
- ז.** תפארת שלמה על המועדים לשמיני עצרת..... ח
- ח.** חג הסוכות הגנה לבעלי תשובה..... ט
- ט.** שם משמאל חלק המועדים סוכות שנת תרע"ג..... ט
- י.** בסוכות מתחילים חשבון חדש..... י
- יא.** ספר התודעה פרק שביעי..... י
- יב.** אשריו שנעשו קטגוריו – סנגוריו!..... יא
- יג.** פרק ו'..... יב
- יד.** חטא אדם הראשון..... יב
- טו.** זהר הקדוש פרשת ויחי רכ"ד עמוד א'..... יב
- טז.** אדם הראשון נברא בראש השנה ומפני שחטא אנו עוסקים בזמן זה בתשובה לתקן בחינת אדם..... יג
- יז.** לקוטי הלכות שבת הלכה ז..... יג
- יח.** כשם שאדם הראשון יצא זכאי בדין כן אנו זוכים בדין..... יג
- יט.** מנורת המאור אות רצא..... יג
- כ.** קין למד את אדם הראשון מהי כחה של תשובה..... יד

- כא.** מדרש רבה בראשית פרשה כב פסקה יג יד
- כב.** מכסה פשעיו לא יצליח יד
- כג.** מדרש תהילים מזמור ק יד
- כד.** ומודה ועוזב ירוחם טו
- כה.** אדם הראשון השיג את תקונו הנצחי אחרי מיתתו טו
- כו.** השלי"ה הקדוש מסכת ראש השנה פרק תורה אור (כ"א) טו
- כז.** אדם הראשון חזר בתשובה 130 שנה טז
- כח.** מסכת עירובין יח ב טז
- כט.** אדם הראשון התענה עד שנעשה גופו כמין כברה ונתקבלה תשובתו טז
- ל.** ראשית חכמה שער התשובה פרק ראשון טז
- לא.** כל מי שידוע פשעיו ועוזב ניצול מדינה של גיהנם טז
- לב.** כשהכיר אדם הראשון בכחה של תשובה עמד ואמר מזמור שיר ליום השבת וכו' יז
- לג.** יסוד התשובה יז
- לד.** מפתח יז
- לה.** פרק ב' יח
- לו.** צריך ליתן דין על כל אחד ואחד שדש בעקביו יח
- לז.** צריך לחפש אפילו בדעות הרעות שיש לו ולשוב מהם יח
- לח.** ישוב אפילו מספק עבירה יט
- לט.** יפשפש בעסק מצוה, שמא לא עשה לשמה יט
- מ.** השמר לך בשובך בתשובה שלא תשאיר שום עוון שלא תתקן אותו כ
- מא.** הדרך הטוב והישר שיעורר האדם את עצמו אל התשובה עד שלא יבואו עליו יסורים כא

- מב.** אל יאמר האדם חטאי הם רבים עד אין מספר
איך אפשר שיהיה לי כפרה ויטיאש מן התשובה..... כא
- מג.** שורש גדול אל התשובה - יחשוב בלבו דרכיו ויפשפש
במעשיו כפי כוחו..... כב
- מד.** "כי תצא למלחמה על אויביך" - הם יצרך וסיעתו..... כג
- מה.** צריך שיהא זריז וזהיר מאוד לבל יחטא עוד..... כג
- מו.** שערי תשובה לרבינו יונה..... כד
- מז.** השער הראשון - אות ד'..... כד
- מח.** באור התשובה וְעִקְרֶיהָ:..... כד

שער עולם הבא

מה שסיפר הרב הקדוש רבי מאיר מפרימישלאן בשם אביו, שהיתה לו "עליית נשמה", וראה כי הביאו לעולם העליון איש זקן וקראו לו - קטן וילד ושאל: הלא פה הוא עולם האמת, ולמה תתלוצצו?

הרב הקדוש רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, סיפר בשם אביו, שפעם אחת היתה לו "עליית נשמה", וראה כי הביאו לעולם העליון איש אחד צעיר לימים, ואחריו איש זקן ושבע ימים. והנה להצעיר קראו שם זקן וישיש, ולאיש הזקן - קטן וילד. ושאל: הלא פה הוא עולם האמת, ולמה תתלוצצו?

השיבו לו, כי האמת כן הוא, כי האיש הצעיר פעל בשנותיו המועטות הרבה מאוד, ויום לשנה נחשב לו, אבל הזקן לא פעל כלום בכל שמונים שנות חייו, ועל כן הוא ילד מסכן.

ואמר הצדיק ר' מאיר ז"ל, שזהו שאמר הכתוב: "ויהי מקץ שנתים ימים", שיש אשר בהגיע האדם לקץ חייו, והנה הוא רואה "שנתים - ימים", שמכל השנים הרבות שלו אין אצלו אלא ימים אחדים.

ואפשר לפרש שהפסוק מרמז לחיי האדם בעולם הזה, שנתים, כמו שינה חולפת, שעוד מעט הוא נגש לפני בית דין של מעלה ושם ישאלוהו על אותיות מ'ק'ץ' שנתיים - ימים, מה שעשה בכל ימי חייו.

פרשת נח

פרק ה'

סוכות – ראשון לחשבון עוונות

זהו הקדוש פרשת ויחי ר"כ עמוד א'

אי זכי בתשובה ולאן שלימתא כדקא יאות ואם אחר יום כפור זכה לעשות תשובה אבל לא היתה תשובה שלימה כראוי, תליין ליה עד ההוא יומא בתראה דעצרת דהוא תמינאה להג תולים לו עד יום האחרון שהוא שמיני עצרת, ואי עבד תשובה שלימתא לקמי מאריה אתקרעו ואם עד אז עשה תשובה שלימה לפני קונו קורעין את גזר דינו, ואי לא זכי ואם לא זכה לעשות תשובה שלימה, אינון פתקין נפקין מבי מלכא אותם הפתקין עם הפסק דין שבו יוצאים מבית המלך, ואתמסרין בידוי דסנטירא, ודינא מתעביד ונמסרים בידיו של המקטרג והדין נעשה, ופתקין לא מהדרין תו לבי מלכא והפתקין לא חוזרים עוד לבית המלך, והדין נפעל על ידי מלאכי הדין. (רל"ג ומקדש מלך ומפרשים)

ראשון לחשבון עוונות על פי משל

ילקוט שמעוני ויקרא פרק כ"ג רמז תרנ"א

ביום הראשון זה חמשה עשר ואת אמרת ביום הראשון. רבי מני דשאב ורבי יהושע דסיכנין בשם רבי לוי משל למדינה שהיתה חייבת ליפס למלך והלך המלך לגבותה. יצאו בתוך חמשה עשר מיל גדולי המדינה וקראתו וקילסו אותו. והתיר המלך שלישי מדימיסיא שלהן. בתוך חמשה מיל יצאן פטרופלי המדינה וקילסו אותו והתיר להם שלישי מדימוסיא שלהן. וכיון שנכנס המלך למדינה יצאו כל בני המדינה לקראתו וקילסו אותו וא"ל מלכא מה דאזל אזל מכאן ולהלן חושבנא. כך באין ישראל בראש השנה ועושין תשובה. והקדוש ברוך הוא מתיר להם שלישי של

עונותיהם. באין עשרת ימי תשובה ומתענין הכשרים והקדוש ברוך הוא מתיר להן רוב עונותיהן. כיון שבא יום הכפורים וכל ישראל מתענין הקדוש ברוך הוא סולח לכל עונותיהן. אמר רבי כתיב כי עמך הסליחה למען תורא הסליחה מופקדת אצלך מראש השנה. וכל כך למה. למען תורא ליתן אימתך על הבריות. מיום הכיפורים עד הזג כל ישראל עסוקין במצות זה עוסק בסוכתו וזה עוסק בלולבו וביום טוב הראשון של חג הם נוטלין לולביהן ואתרוגיהן בידיהן. ומקלסין להקדוש ברוך הוא והקדוש ברוך הוא אומר להן כבר מחלתי לכם על מה שעבר מכאן ואילך חשבו עונותיכם [לפניכם]. לפיכך אמר ביום הראשון ראשון לחשבון עונות מיום הראשון של מועד ואילך.

כפי ערך התשובה כן תגדל היחוד והאהבה

תפארת שלמה על המועדים לשמיני עצרת

שמנה ימים יהי' תחת אמו ומיום השמיני והלאה ירצה קרבן אשה לד' (אמוי, ויקרא כג, כז) הנראה לי על פי מ"ש לעיל בפירוש הכתוב (בכאשית לג, יז) ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות. ויבן רומז לעולם הבינה הוא רמז לתשובה עלאה אם הבנים שמחה. בית רומז לחכמה (משלי כז, ג) בחכמה יבנה בית. ולמקנהו עשה סוכות רמז לימי התשובה אנו יושבים בצל הסוכה אחר התשובה. ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לד' שיהי' היחוד קודשא בריך הוא ושכינתו. כי לפי ערך התשובה לנכון בימים העברו בימי הדין כן תגדל היחוד ואהבה ביום השמיני עצרת. וזה שאמר (תהלים קיט, קס) צרופה אמרתך מאד ועבדך אהבה. לשון מצרף לכסף שהוא כור הבחינה אם עלו לרצון המצות ומעשים טובים אשר עושה האדם בדו"ר לעשות פרי למעלה ושרש למטה אם יבא האדם אחר כך לבחי' האהבה וזה פירוש הפסוק בקריאת שמע (דברים יא, יג) והי' אם שמוע תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה. תשמעו אל עצמיכם ותסתכלו במעשיכם אם הגעתם למדרגת האהבה השלימה כנזכר לעיל. גם כל המצות המה מסוגלים כל אחד להביא את האדם לתכלית המכוון מזה. כגון מצות ציצית (במדבר טו, ט) למען תזכרו וכו' ומצות תפילין (שמות יג, ט) למען תהי' תורת ד' בפיך. ואם האדם מסתכל בעצמו לאחר מצות תפילין שאיננו משתוקק כלל ללימוד התורה ממילא מוכרח שלא עשה המצות תפילין כתקנה. וגם שמיני עצרת היא הבחינה

על ימי התשובה העברו אם עשה תשובה בשלימות כראוי ונכון אזי כשהגיע יום שמיני עצרת זוכה לאהבה ולשמחה האמיתית כמו שכתוב צרופה אמרתך מאד ועבדך אהבה:

חג הסוכות הגנה לבעלי תשובה

שם משמואל חלק המועדים סוכות שנת תרע"ג

ויעקב נסע סוכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות, על כן קרא שם המקום סוכות (בלשון ל"ג י"ז). ויש לדקדק למה לא קרא שם המקום בית על שם הבית שבנה לנפשות שהם העיקר, אלא קרא סוכות על שם הסוכות שעשה למקנה שהוא הטפל:

ונראה דהנה ברעיא מהימנא (זוטק הקדוש ח"ג ק' עמוד ז') שהוא רמז על ישראל אחר יום הכיפורים מה כתיב ויעקב נסע סוכותה ויבן לו בית וגו' על כן קרא שם המקום סוכות, כיון דיתבי בסוכות הא אשתזיבו מן מקטרגא, עד כאן לשונו. ונראה דהנה מה שצריכין להגנה הוא לבעלי תשובה שהיתה מקודם לסטרא אחרא שליטה עליהו וניצולו מידם, ומכל מקום כחות החיצונים רודפין להכניס בהם מחשבות והרהורים רעים ולקטרגא עליהו, וזה מבואר בלשון הרעיא מהימנא עיין שם. אבל מי שלא הי' מעולם תחת שליטת הסטרא אחרא אינו נצרך להגנה:

ובדוגמא זו הי' המקנה של יעקב אבינו עליו השלום, שהוציא מלבן את כל חלקי הקדושה שהיו תחת רשותו ושליטתו של לבן והכניסם לקדושה. והנה סוכה היא לשון הגנה כדכתיב (תהלים ק"מ ח') סכותה לראשי ביום נשק, ולמקנה היה צורך בהגנה. אבל הנפשות לא היו מעולם תחת רשותו ושליטתו של לבן, על כן לא היו צריכין להגנה ולא הי' בזה נס ושבח כלל אלא למקנה. על כן לזכרון הנס קרא סוכות. והוא ממש כעין חג הסוכות הגנה לבעלי תשובה, שנקרא החג על שם הסוכה, שכחות החיצונים רודפין אחריהם כנזכר לעיל והם נצולים במה שהשם יתברך מכניסם תחת כנפיו כענין דכתיב (שיר השירים א') הביאני המלך חדריו. והוא כעין שאמר בלעם על יתרו (במדבר כ"ד כ"א) איתן מושבך ובמדרש (טמות נ"ב פ"ב כ"ז) משל לצייד שהיה צד צפרים ברחה הצפור וישבה לה על איקונין של מלך אמר לה הצייד למקום יפה ברחת ונפלטת, עיין שם:

בתנחומא (פרשת אמור סימן כ"ז) ולקחתם לכם ביום הראשון וכו' ראשון לחשבון עוונות. והקשה השל"ה אם כן חס ושלום באלה ארבעת הימים הותרה הרצועה. ונראה דהנה יש להבין הלוא כל שכר ועונש הוא רק מפאת הבחירה שהיא חפשית ושאינן לאדם שום מכריח לשום צד כמו שכתבו הרמב"ם והרמב"ן, ואם כן התיינה בעבירה ראשונה, אבל משני' ואילך הלוא עבירה גוררת עבירה וכמעט שהוא כאנוס או כשוגג, ועל כל פנים הבחירה איננה כל כך חפשית, ולמה מענישין על כל עבירה ועבירה בפ"ע:

אך יובן על פי דברי הריב"ש בתשובה (סימן קע"ז) בנשבע שלא לשחק בקוביא אסור לילך למקום שיהי' מוכרח לעבור על שבועתו, ואסור להביא עצמו לידי אונס. ואם כן בנידן דידן נמי מאחר שהוא הוא שהביא את עצמו לאונס אינו נחשב כאונס. והנה ביום הכיפורים שנמחלו כל העוונות נמחל גם חטא זה שהביא את עצמו לאונס, ומכל מקום הרי עדיין רודפין אחר האדם לגררו לעבירה, ועל זה צריכין להגנה בסוכה כמו שכתבו בספרים הקדושים. אם כן באותן הימים מיום הכיפורים עד סוכות שוב אין עליו עונש לא על החטא שהביא את עצמו לאונס שהרי כבר נמחל, ובעבירה שעושה מפאת שהעוונות הקודמים גוררין אותו הרי הוא כאנוס, אם כן אי אפשר להתחיל חשבון עוונות, אלא מיום הראשון שישראל יושבין בסוכה שהסוכה מגינה כנזכר לעיל ושוב הבחירה חפשית לגמרי:

בסוכות מתחילים חשבון חדש

ספר התודעה פרק שביעי

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ וגו' (ויקרא כג) - 'ראשון לחשבון עוונות':

בנוהג שבעולם אדם יוצא זכאי בדין, זחה עליו דעתו ולבו שמח הרבה; אוכל ושותה ומבלה בנעימים ופורק מעליו מקצת מיגיעו; אבל ישראל אינם כן, אלא כיון שיצאו זכאים בדין אחר יום הכיפורים, מיד מתחילים להתיגע במצוות אלקיהם ואינם פנויים לשמחה עד שבא חג הסוכות בחמשה עשר לחדש השביעי:

כל אותם ארבעה הימים שבין יום הכיפורים לסוכות, עוסקים בסוכותיהם ובלולביהם ובשאר מצוותיהם ואינם באים לידי חטא. ואף

הקדוש ברוך הוא אינו בא עם ישראל בחשבון עוונות על אותם הימים כיון שהם טרודים במצוותיו. ואיזהו 'ראשון לחשבון עוונות' של ישראל? זה יום חמשה עשר בתשרי. יום שמלא מצוות כרימון:

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וגו' - זה יום חמשה עשר - ואתה אומר ביום הראשון? וכו', משל למדינה שחיבת קנס למלך והלך המלך לגבותו. בתוך עשרה מיל (קרוז למדינה) יצאו גדולי המדינה וקלסוהו למלך - ויתר להם שלישי מן הקנס; בתוך חמשה מילין יצאו בינוני המדינה וקלסוהו - התיר להם עוד שלישי; כיון שנכנס למדינה יצאו כל בני המדינה אנשים ונשים וטף וקלסוהו - והתיר להם הכל. אמר להם המלך: מה שהלך הלך - מכאן ולהבא נתחיל חשבון חדש; -:

כך, בערב ראש השנה, גדולי הדור מתענין והקדוש ברוך הוא מתיר להם שלישי מעוונותיהן. ומראש השנה ועד יום הכיפורים, היחידים מתענין והקדוש ברוך הוא מתיר להם שלישי מעוונותיהן. וביום הכיפורים כולם מתענין אנשים ונשים וטף, והקדוש ברוך הוא אומר להם לישראל, מה שהלך הלך, מכאן ולהבא נתחיל בחשבון; -:

ומיום הכיפורים עד החג, כל ישראל עסוקין במצוות, זה עוסק בסוכתו, וזה בלולבו, וביום טוב הראשון של חג, כל ישראל עומדין לפני הקדוש ברוך הוא ולולביהן ואתרוגייהן לשמו של הקדוש ברוך הוא, ואומר להם: מה שהלך הלך, מעכשו נתחיל חשבון חדש. לפיכך משה מזהיר לישראל: ולקחתם לכם (כלומר, לטונתכס) ביום הראשון:

אשריו שנעשו קטגוריו – סגוריו!

אשריהם ישראל, שכך הם טובלים במצוות. בא המקטרג לבקש עוונם, והרי הוא מוצא אותם שהמצוות מקיפות אותם מכל צד. ידיהם מצוות מלאו, לולב ואתרוג; פיהם מלא הלל ותשבחות לשמו של הקדוש ברוך הוא, לבם מלא רינה ושמחה לפני ה' אלקיהם, וכל שאר אבריהם וגידיהם וכל גופם - בסוכתו של מלך מלכי המלכים קבעו להם דירה, ובצלו הם חוסים כולם, בצלא דמהימנותא, בצל אמונתו:

משל למלך שאמר לבלשיו: צאו ובלשו בבית פלוני אם לא הבריה את המכס, ואם לא עבר על שאר גזרותי. הלכו ומצאו כל הבית מלא דורונות עבור המלך ומכינים שם סעודה שמנה לכבודו. חזרו ואמרו

למלך: פלוני זה - אוהבך הוא, אין הוא עובר על גזרותיך אלא טורח כל היום רק לכבודך. אשריו לזה שנעשו קטגוריו - סנגוריו! לפיכך משה מזהיר את ישראל ולקחתם לכם ביום הראשון, בראשון לחשבון עוונותיכם. בסכת תשבו וגו':

פרק ו'

חטא אדם הראשון

זהו הקדוש פרשת ויחי רכ"ד עמוד א'

כדי להבין מאמר הבא נקדים מש"כ הארי זכרונו לברכה (מוצא במקדש מלך) כי אדם הראשון כשנברא היו לו נפש רוח נשמה דאצילות, ולבושי הנפש רוח נשמה שלו היו מחשמלי עולמות בריאה יצירה עשיה, וכשחטא נסתלקו ממנו הנשמה והרוח שהם נקראים זיהרא עלאה, והלבושים דחשמלי בריאה יצירה עשיה לקחתם קליפת נוגה, ונשארה בו הנפש לבדה, ועשה הקדוש ברוך הוא לבוש לנפשו מחשמל הסובב את גן עדן הארץ וזה היה הכתנות א'ור בא', לכן בתורתו של רבי מאיר היה כתוב כתנות אור בא' בשביל החשמל הזה, ואחר כך עשה לו הקדוש ברוך הוא עוד לבוש אחר מקליפת נוגה והוא נקרא בתורה כתנות ע'ור בע'.

תנינן ברזא דמתניתין למדנו בסוד המשנה, מאי דכתיב (בלאשית ג ז) וידעו כי ערומים הם פירוש, ידיעה ידעי ממש אדם וחווה ידעו ידיעה ברורה, דההוא לבושא דיקר דאתעביד מאינון יומין גרע מנייהו (ה"ג ד"ק) שאותו לבוש הכבוד שהיה ראוי שיעשה מניצוצי הימים שלהם נגרע ונחסר מהם בחטאם, ולא אשתאר יומא מאינון יומין לאתלבשא ביה ולא נשאר להם אפילו יום אחד מאותם הימים שנבראו עמהם להתלבש בו כי כולם נפגמו בחטאם, הדא הוא דכתיב שאדם הראשון אמר להקדוש ברוך הוא (תהלים קלט טז) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו (פיוט צעוד שהייתי גולם צלי נשמה ראו עיניך אוחי, וכל המקרים שלי כולם היו כבר ידועים לך כאלו הם כתובים לפניך בספר), ימים יוצרו, ימים יוצרו ודאי ודאי שהימים נוצרו ונבראו עם אדם הראשון ביום בריאתו, אבל אחר שחטא נפגמו כל ימיו, על כן, ולא אחד בהם פירושו. דהא לא אשתאר חד

מנייהו לאתלבשא בהו כי לא נשאר לו אפילו יום אחד להתלבש בו, כי כל ניצוצי ימיו שהם לבושי הנר"ן שלו כולם נפלו לקליפת נוגה, עד דאשתדל אדם ועבד תשובה וקודשא בריך הוא קביל ליה עד שהשתדל אדם ועשה תשובה והקדוש ברוך הוא קבל תשובתו, ועביד ליה מאנא לבושא אחרנין ולא מן יומיו ועשה לו לבוש אחר מקליפת נוגה שהוא הכתנות עור ולא מן ימיו, כי לא תיקן בתשובתו את הימים שנאבדו ממנו, הדא הוא דכתיב (נכחשית ג כ"א) ויעש ה' אלקי"ם לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם דהיינו שעשה להם לבושים אחרים.

אדם הראשון נברא בראש השנה ומפני שחטא אנו עוסקים בזמן זה בתשובה לתקן בחינת אדם

לקוטי הלכות הלכות שבת הלכה ז

(כ"א) ובראש השנה הוא עקר התשובה, כי הוא ראשון לעשרת ימי תשובה, כי אז נברא אדם הראשון ונקרא אדם כדי שיזכה להיות נכלל בבחינת אדם הנזכר לעיל, ופגם אז בחטאו, ועל - ידי - זה נפגם בחינת אדם הנזכר לעיל, והתקון על - ידי תשובה שצריכין לעסק בתקון זה בכל שנה מראש - השנה עד שמיני - עצרת, והכל לתקן בחינת אדם.

כשם שאדם הראשון יצא זכאי בדין כן

אנו זוכים בדין

מנורת המאור אות רצא

בניסן נגאלו ובתשרי עתידין ליגאל. אתיא שופר שופר, כתיב הכא: 'תקדו בחדש שופר', וכתיב התם: 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול' וגו' (ישעיה כז, יג). ורבי יהושע אומר: בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל. מאי טעמא? אמר קרא: 'ליל שמרים הוא לה' (סמות יב, מז), לילה המשמר ובא מששת ימי בראשית. ואידך, ההוא לילה המשמר ובא מן המזיקין: שמעינן מהכא, שהוא יום בריאת אדם הראשון, כפי האמת וכפי הראוי, בכל שנה מתחיל מאותו יום השנה לכל באי עולם והוא ראוי לפקודה וגם הוא יום שנפקדו בו הצריכים פקודה:

וגם ביום שנברא אדם הראשון בו ביום חטא ועשה תשובה ונתכפר, ולפיכך ראוי לדין ולתשובה ולכפרה. ובו ביום אמר לו הקדוש ברוך הוא: כשם שמחלתי לך ביום הזה, כך אני עתיד למחל את בניך ביום הזה. וגרסינן בפסיקתא (כג, קמט): 'לעולם ה' דברך נצב בשמים' (תהלים קיט, פט) וכתוב: 'למשפטיך עמדו היום' וגו' (שם טז, טז), רבי אליעזר אומר: בעשרים וחמשה באלול נברא העולם. ואתיא כההיא דתניא: 'זה היום תחלת מעשיך', נמצאת אומר: בראש השנה נברא אדם הראשון. בשעה ראשונה עלה במחשבה, בשניה נתיעץ עם מלאכי השרת, בשלישית כנס עפרו, ברביעית גבלו, בחמישית רקמו, בששית עשאו גלם, בשביעית זרק בו נשמה, בשמינית הכניסו לגם עדן, בתשיעית נצטוה, בעשירית סרח, באחת עשרה נדון, בשתים עשרה יצא לדימוס. אמר לו הקדוש ברוך הוא לאדם הראשון: זה סימן לבניך, כשם שעמדת לפני ביום הזה ויצאת בדימוס, כך עתידין בניך להיות עומדין לפני בדין ביום זה ויוצאין בדימוס:

קין למד את אדם הראשון מהי כחה של תשובה

מדרש רבה בראשית פרשה כב פסקה יג

(יג) ויצא קין מלפני ה' מהיכן יצא רבי יודן בשם ר' איבו אמר הפשיל דברים לאחוריו ויצא כגונב דעת העליונה רבי ברכיה בשם רבי אלעזר ברבי שמעון אמר יצא כמפריס וכמרמה בבוראו רבי חמא בשם רבי חנינא בר רבי יצחק אמר יצא שמח היך מה דאת אמר (שמות ז) הנה הוא יוצא לקראתך וגו' פגע בו אדם הראשון א"ל מה נעשה בדיןך א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי התחיל אדם הראשון מטפח על פניו אמר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע מיד עמד אדם הראשון ואמר (תהלים טז) מזמור שיר ליום השבת וגו' א"ר לוי המזמור הזה אדם הראשון אמרו ונשתכח מדורו ובא משה וחדשו על שמו מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' וגו':

מכסה פשעיו לא יצליח

מדרש תהילים מזמור ק

מזמור לתודה. אמר רבי יעקב אמר רבי אבהו בשם רבי אחא, מזמור לתודה, יודו בי כל האומות ואני מקבלן, שנאמר (ישעיה מה, כג) כי לי

תכרע כל ברך תשבע כל לשון (לפניו). אם לי תכרע כל ברך ותשבע כל לשון, אני מקבלן. מזמור לתודה. זהו שאמר הכתוב (משלי כח, יג) מכסה פשעיו לא יצליח. מכסה פשעיו, זה אדם הראשון שאמר להקדוש ברוך הוא, (בראשית ג, יב) האשה אשר נתת עמדי. לא ביקש לעשות תשובה, שנאמר (סם, כג) ועתה פן ישלח ידו. אמר רבי אבא בר כהנא, היה הקדוש ברוך הוא אומר לו עשה תשובה, והוא היה אומר, פן. ואין עתה אלא תשובה, שנאמר (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה. ואין פן אלא לאו. הוי, מכסה פשעיו לא יצליח. ומודה ועוזב ירוחם. זה קין, שנאמר (בראשית ה, טז) ויצא קין מלפני ה'. אמר רבי הונא בשם רבי חנינא בר יצחק, יצא שמח, כענין שנאמר (אסתר ה, ט) ויצא המן ביום ההוא שמח. פגע בו אדם הראשון, אמר לו, מה נעשה בדינך. אמר לו, עשיתי תשובה ונתפשרתי. אמר לו אדם הראשון, וכך התשובה טובה, אמר, (תהלים צג, ב) טוב להודות לה'.

ומודה ועוזב ירוחם

דבר אחר מכסה פשעיו, זה שאול, שנאמר (שמואל א טו, יד-טו) ומה קול הצאן הזה באזני. ויאמר שאול מעמלקי הביאום. ומודה ועוזב ירוחם, זה דוד שאמר, (שמואל ב כד, יז) ויאמר דוד לאלהים הלא אנכי חטאתי תהי נא ידך בי. מיד אמר לו, (שמואל ב יב, יג) גם ה' העביר חטאתך. דבר אחר מכסה פשעיו. אמר רבי סימון ורבי יהושע בן לוי בשם רבי חלפתא, מלך בשר ודם בשעה שהוא מודה הוא נותן לו ספקו, ובשעה שאינו מודה אינו נותן לו ספקו. אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן, (אפילו) בשעה שאינו מודה נותן לו ספקו, ומשהודה נוטל דימוס. הוי, ומודה ועוזב ירוחם:

אדם הראשון השיג את תקונו הנצחי אחרי מיתתו

השל"ה הקדוש מסכת ראש השנה פרק תורה אור (כא)

ועל פי הדברים האלה מתורצת הקושיא שהקשיתי - מאחר שעשה אדם הראשון תשובה גמורה למה לא נקרע גזר דינו שנגזר עליו שימות. כי מאחר שנתגשם בעטיו של נחש אז היה מן הנמנע מצד הטבע מכח מסך חומר להשיג הנצחיות כמו שהיה בכחו להשיגו קודם החטא, כי החומר הוא מסך מבדיל בינו ובין ההשגה כדלעיל בשם הבחיי. על כן היה מטובו יתברך שימות האדם כדי שיהיה לו תקנה להשיג הנצחיות במותו,

וכמו שהשיב השם יתברך למשה רבינו עליו השלום כי לא יראני האדם וחי, רק אחר הפרד החומר [מהנפש] כדלעיל בשם הבחיי, ואם כן לפי זה טוב היה מותו מחייו, וק"ל:

אדם הראשון חזר בתשובה 130 שנה

מסכת עירובין יח ב

היה רבי מאיר אומר אדם הראשון חסיד גדול היה כיון שראה שנקנסה מיתה על ידו ישב בתענית מאה ושלושים שנה ופירש מן האשה מאה ושלושים שנה והעלה זרזי תאנים על בשרו מאה ושלושים שנה...

אדם הראשון התענה עד שנעשה גופו כמיין כברה ונתקבלה תשובתו

ראשית חכמה שער התשובה פרק ראשון

הערה השמינית הוא שראוי שיחשוב בכמה הערה שמצינו שעשו תשובה ונתקבלו, ראשונה אדם הראשון, אמרו בפרקי רבי אלעזר (פסק כ') באחד בשבת נכנס אדם במי גיחון העליון עד שהגיעו המים עד צוארו והתענה שבע שבתות ימים עד שנעשה גופו כמיין כברה, אמר אדם לפני הקדוש ברוך הוא רבון כל העולמים העבר נא חטאתי מעלי וקבל את תשובתי וילמדו כל הדורות שיש תשובה ואתה מקבל תשובת שבים מה עשה הקדוש ברוך הוא פשט יד ימינו והעביר את חטאתו מעליו וקבל תשובתו, שנאמר (תהלים נב, ט) חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי וגו' נשאת עון חטאתי סלה, סלה מן העולם הזה וסלה מן העולם הבא, עד כאן לשונו.

כל מי שיודע פשעיו ועוזב ניצול מדינה של גיהנם

וכן אמרו בפרקי רבי אליעזר, שמזמור שיר ליום השבת אדם הראשון אמרו, שבערב שבת גורש מגן עדן ובא יום השבת ונעשה סניגור לאדם הראשון וכו' ואמר לקמן זה הפסוק (תהלים נב, ז) טוב להודות לה' אדם הראשון אמרו כי ילמדו כל הדורות שכל מי שיודע פשעיו ועוזב, ניצול מדינה של גיהנם, שנאמר טוב להודות, עד כאן לשונו לעניננו:

כשהכיר אדם הראשון בכחה של תשובה עמד ואמר מזמור שיר ליום השבת וכו'

עוד אמרו בבראשית רבה, ועתה פן ישלח ידו עוד אמר רבי אבא בר כהנא מלמד שפתח לו הקדוש ברוך הוא פתח של תשובה, שנאמר (נלאקט ג, כז) ועתה פן ישלח, וכתוב (לנניס י, יב) ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה, ועוד גרסינן בבראשית רבה (נלאקט ד, יז) ויצא קין מלפני ה', להיכן יצא רב הונא בשם רב הונא בר יצחק אמר יצא שמח, כמה דאת אמר (שמוס ד, יד) וגם הנה הוא יוצא לקראתך וגו', פגע בו אדם הראשון אמר לו ומה נעשה בדינך אמר לו עשיתי תשובה ופרשתי, התחיל אדם מטפח על פניו ואומר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע, מיד עמד ואמר מזמור שיר ליום השבת וגו', עד כאן לשונו לעניננו:

יסוד התשובה

מפתח

פרק ב' - בו יבואר סדר פשפוש מעשיו, שלא יניח אף חטא אחד, שלא ישוב עליו, ושאל יתיאש מן התשובה, אף אם רבו חטאיו, וכאשר יתגבר יום אחד על יצרו הקדוש ברוך הוא יעזרהו, ואיך יתנהג בהעלותו ליבו אל התשובה, ובאורים נחמדים מהרב רבי משה אלשיך על הפסוק: "ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ", ועל הפסוק: "כי תצא למלחמה על אויביך".

פרק ב'

צריך ליתן דין על כל אחד ואחד שדש בעקביו

עתה נבאר : סדר הפשפש הוא כך, שיפשפש שמא עבר על איזה דבר המבואר בפסוקי תורה או בגמרא ומבוארים המה, איזה מלתא דחסידתא המבואר בספרי יראה, והיה ספק בידו לעשות ולא עשה, כמו שכתב בספר "תנא דבי אליהו": חייב אדם לומר, מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי – אברהם, יצחק ויעקב, שלא קנו עולם הזה ועולם הבא וימות המשיח אלא בשביל תורה ומעשים טובים, וכן הוא במדרש ויקרא: משל לעירני שנשא בת מלכים, אף על פי שמאכילה כל מעדני מלאכים אינו יוצא ידי חובתו, לפי שהיא בת מלכים; כך כל מה שיפעל האדם עם נפשו אינו יוצא ידי חובתו, לפי שהיא מלמעלה, הרי מבואר שהוא חייב ועתיד ליתן את הדין על מה שלא שמר ועשה כל מה שהיה בידו יכולת לעשות, ומה שלא הטילו הפוסקים על כל איש מישראל לקיים כל דקדוקי מצוות הכתובים בספרי מוסר ויראה, לפי שאין רוב הציבור יכולים לקיימם, אבל מי שיכול לקיים ואינו מקיים - הקולר תלוי בצוארו לעשות ולקיים, ואינו רשאי לפרוק העול מעל צוארו, וזה לשון השל"ה:

יש אנשים שסוברים שאינו נקרא "בעל תשובה" אלא מי שכפר בעיקר או שהרג את הנפש או שבא על הערוה וכיוצא בו. דע, כי טעות היא בידם, ואינם יודעים שצריך ליתן דין וחשבון על כל אחד ואחד שהוא דש בעקביו.

צריך לחפש אפילו בדעות הרעות שיש לו ולשוב מהם

אלה הם דברי הרמב"ם זלה"ה, וזה לשונו: ואל תאמר, שאין לחפש בדרכיו כי אם מעבירות שיש בהם מעשה, כגון: גזל או גניבה וזנות או כיוצא בו, אלא צריך לחפש אפילו בדעות הרעות שיש לו ולשוב מהם. דהיינו: מן הכעס והאיבה והשנאה

והקנאה ומרדיפות מאכלים וכיוצא בהם - מהכל צריך לשוב, ואלו הם קשים יותר מעבירות שיש בהם מעשה, שבזמן שהאדם רגיל באלו קשה לפרוש מהם, מאחר שנשתקע בהם ודש בהם לעשות, ועל זה נאמר: "יעזוב רשע דרכו", עד כאן.

ישׁוב אפילו מספק עבירה

בנוסף לכך, יש הרבה עבירות שאדם דש בהם: נקימה, נטירה, קללה בשם, הזכרת שם שמים לבטלה, חמדה ותאוות נשים, צחוק, הרחקת הכעס שהוא קל זר, גבהות הלב, חטאת נעורים, הסתכלות בנשים, דברים בטלים, שיחת חולין בשבת, הליכה בלא תורה ובלא דרך ארץ, תפילה בלא כוונה ורבות כאלה. העיקר מהדברים המעכבים את התשובה הם: הרכילות והלשון הרע, בעל חימה, בעל מחשבה רעה והמתחבר לרשע, וישׁוב אפילו מספק עבירה, וקבלה היא בידינו, שעונש הספק גדול יותר מעונש הודאי, משום שעל הודאי אדם משים על ליבו ודואג ומתחרט וחוזר בתשובה, אבל על הספק אינו מתחרט כל כך, כי סבור בליבו: לא חטאתי, עד כאן.

יפשפש בעסק מצוה, שמא לא עשה לשמה

אלה הם גם דברי "ישׁ נוחלין" בהג"ה והוסיף לומר וזה לשונו: גם יפשפש בעסק מצוה, שמא לא עשה לשמה, ושמא לא עשה איזה דבר קדושה כהוגן, כאשר עינינו רואות, שהרבה מצוות אינם נעשים כהוגן, כגון: הנחת תפילין, שרוב העולם נכשלים בהם, ואינם מניחים על השער אלא על המצח, וכשאינו עושה כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה, אפילו דקדוק אחד - לא עשה המצוה כתקון, כי חכמינו זכרונם לברכה פרשו הכל לפי קבלתם האמיתית וכפי חכמתם הקדושה והחכמה הנפלאה בחכמת אלוקים אשר בקרבם, שהיו יודעים, שבכל דקדוק ודקדוק ובכל ענין שהזהירו וצוו עליו, אפילו הוא דבר קל וקטן מאוד, כפי הנראה, אבל לפי האמת תלויים בו קיום העולמות; אם מקיימים או חס ושלום חרבנם אם עוברם, לכן

יעיין בכל המצוות, שמא לא קיים אותם כדין או שמא עשה המצוה שלא לשמה, ואפילו הוא צדיק תמים בכל מעשיו, אל יעמיד עצמו על חזקתו, שאינו יוצא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו, כי אדרבה: כל הגדול מחבירו יצרו גדול יותר ומבקש להכשילו, והוא צריך שימור יותר וזרוז וזהירות, מפני שהקדוש ברוך הוא מדקדק עם צדיקים כחוט השערה, כמו שאמר הכתוב: "וסביביו נשערה מאוד" - כי כפי גודל קדושת נשמתו ומעלותיו העליונות, אם יחטא אפילו כחוט השערה, נחשב לו כעבותות העגלה, שכל מה שהנשמה יותר פנימית ועליונה, חטאו עושה יותר רושם למעלה ושגגתו עולה זדון, לכן החכם, החסיד, צריך פשפש יותר במעשיו, שלא ימצא אחריו מאומה. אם פשפש ולא מצא מכל אלה - יפשפש פן ואולי התרשל באהבה ויראת ה' כל היום בכמה מילי דחסידותא וכדבעי למעבד לא עביד, כי בודאי כל מי שיכול לילך מחיל אל חיל בתורה ובחסידות, עד שמגיע למעלות המדרגות של חסידים גמורים והוא מתעצל ואינו עושה כן, אינו יוצא ידי חובה וחייב בדיני שמים, כמו שאמרו ב"תנא דבי אליהו" - חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי - אברהם, יצחק ויעקב עליהם השלום, עד כאן.

השמר לך בשובך בתשובה שלא תשאר

שום עוון שלא תתקן אותו

והאלשיך כתב על הפסוק: "ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ" זה לשונו - השמר לך בשובך בתשובה שלא תשאר שום עוון שלא תתקן אותו, כי אם יד תשאיר לך בחיצונים, שלא תשוב ממנו, דע, כי עבירה גוררת עבירה, וצריך אתה לדעת, שאם מפשפש במעשיו אחר יסורים צריך שיהיה על פי מה שאמר האלשיך בפרשת שמיני בבאור הפסוק: "ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו" - והוא כי חסד קל, שמביא יסורים על האדם דוגמת החטאים שעשה, דהיינו:

באיזה אבר שחטא מביא יסורים על אותו אבר, וכן סך ממון שחטא הוא נלקה כפי אותו סך, שעל ידי זה יפשפש במעשיו וימצא מאשר חטא על הנפש ושב ורפא לו, עד כאן לשונו.

הדרך הטוב והישר שיעורר האדם את עצמו אל התשובה עד שלא יבואו עליו יסורים

אמנם הדרך הטוב והישר שיעורר האדם את עצמו אל התשובה, עד שלא יבואו עליו יסורים, כמו שכתב האלשיך בספר תהילים: "אל תהיו כסוס כפרד אין הבין וגו'", עיין שם, וביותר אם השפעתו ברווח והוא יודע מומי נפשו ידאג, שמא הקדוש ברוך הוא מאכילו מזכויותיו בעולם הזה כדי להאבידו, חס ושלום, מעולם הבא, ויקבל על עצמו ענויי נפש ויסורים, ואם אחר שהתחיל להשיב רואה שיסורים באים עליו בגופו או בממונו אל יקוץ במ לומר, האם זה שכר התשובה, כי טרם שובי על חטאי הייתי שלם בגופי ובממוני וכאשר נעשיתי שלם בתורתי חסרתי כל אלה. אדרבה, יתן שמחה בלב, שזה מורה שהקדוש ברוך הוא מקבל תשובתו, כי זה דרכו יתברך, כמו שהרופא אינו נותן רפואה לחולה, עד אשר יחפוץ החולה להרפא לנקות רפאות חולת גופו ולהחלימו; כן הוא יתברך לא ימרק חלאת חולי הנפש עד יתחיל לשוב, ואחר שפשפש ומצא - יעשה עליהם תשובה, כפי אשר יבואר לפנינו, והוא מצות עשה, כמו שכתב כמה פעמים בתורה בפרשת נשא: "איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו' והתודו על חטאתם", ובפרשת ואתחנן: "בצר לך ומצאוך ... ושבת עד ה' אלוקיך".

אל יאמר האדם חטאי הם רבים עד אין מספר איך אפשר שיהיה לי כפרה ויטיאש מן התשובה

וזה לשון ה"ברית אברהם": אל יאמר האדם חטאי הם רבים עד אין מספר, איך אפשר שיהיה לי כפרה ויטיאש מן התשובה, וכמו שאמרו ישראל: "כי פשעינו אתנו ובם אנחנו נמקים ואיך נחיה", כי מי שליבו נוקפו ואין תשובתו שלימה

אומר כן, אלא יחשוב בדעתו, כי הוא יתברך רב חסד ורב סליחות, כמו שאמר הנביא: "חי אני נאום ה' כי לא אחפוץ במות המת כי אם בשובו מדרכיו וחיה שובו שובו מדרכיכם הרעים ולמה תחטאו בית ישראל", וכמו שכתוב: "הלא אם תיטיב שאת", ותרגום אונקלוס פרש: אם תוטיב עובדך ישתבוק לך ואם לא תוטיב עובדך ליום דינא חטאך יהא נטיר, וכבר ידעת כי אנשי נינוה ואחאב ומנשה כי הגדילו לעשות רע וקבל אותם הקדוש ברוך הוא, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה: "שובה ישראל עד ה' אלוקיך" – אפילו כפרת בעיקר, ומה שאמרו בגמרא ראש השנה ג' כתות לי"ה פושעי ישראל: בגופן יורדין לגהינם ונדונין בה י"ב חודש, גופן כלה ונשמתן נשרפת ורוח מפזרתן תחת רגלי הצדיקים, אבל פושעי עובדי כוכבים בגופן והמינים והמוסרים והאפיקורסים, שכפרו בתורה ובתחיית המתים, ושפרשו מדרכי ציבור, ושנתנו חתיתם בארץ החיים, והוא פרנס המטיל אימה יתירה על הציבור שלא לשם שמים, ושחטאו ושהחטיאו את הרבים, כגון: ירבעם וחביריו - יורדין לגהינם ונידונין לדורי דורות. גהינם כלה והם אינם כלים, וכתבו התוספות כל זה מיירי בדלא עשו תשובה באחרונה, אבל אם עשו תשובה באחרונה אין מזכירין לו שום דבר מרשעו, שנאמר: "ורשעת הרשעים לא יכשלו בה ביום שובו מרשעו", ואפילו אותן כ"ד דברים המעכבים את התשובה אינם מונעים אותם, אלא אם עשו תשובה, הרי זה משובח, ונקרא "בעל תשובה" גמור, ויש לו עולם הבא, עד כאן.

שורש גדול אל התשובה - יחשוב בלבו דרכיו ויפשפש במעשיו כפי כוחו

כתב בעל "באר מים חיים": שורש גדול אל התשובה ביום טהרתו בהתנדב אדם רוחו ולבו להיות עבד לבוראו. בהקיצו יחשוב בליבו דרכיו ויפשפש במעשיו כפי כוחו, אף פסיעה אחת

עד זמן האוכל, ואם יעבור וכשל באיזה חטא, יקנוס עצמו לצדקה כפי כוחו והשגת ידו, ויתודה מיד על הדבר, והוידוי הזה ירחיקנו מכל עוון, כי אם יבוא לידי עבירה יתרחק ממנה, כי יאמר: איך אעשה הרעה הגדולה הזאת להתודות עליהם ואהיה כטובל ושרץ בידו. הגיע עת האוכל ופשפש ולא מצא, יהא מודה ומשבח לבורא ברוך הוא שעזרו וזיכהו להיות בתשובה כמה שעות בעולם, וכאשר עשה מהבוקר ועד חצות, כן יעשה עד אכילת הערב, וקודם האכילה יתודה, אחר כך ירגיל עצמו עד זמן השכיבה ככה יעשה עד חודש או שנה מיום תחילת תשובתו, עד שיהא קבוע ומוחזק בעבודת הבורא לנהוג כל הימים, עד כאן.

"כי תצא למלחמה על אויביך" - הם יצרך וסיעתו

כן פרש הרב ר' משה אלשיך בפרשת שופטים: "כי תצא למלחמה על אויביך" - הם יצרך וסיעתו. "לא תירא מהם" - אל תתיאש מן התשובה כי בבואך ליטהר "ה' אלוקיך עמך", ואמר להם: "שמע ישראל, אתם קרבים היום למלחמה וגו'" - ורצונו לומר, רק יום תתגבר על יצרך ואחר כך ה' עמך, לכן אל ירך לבבכם, וזה שאמרו: "כי ה' אלוקיכם ההולך עמכם להלחם על אויביכם להושיע אתכם".

צריך שיהא זריז וזהיר מאוד לבל יחטא עוד

כתב הרב רבינו יונה, וצריך השב ליתן אל לבו, שכאשר התחיל בתשובה הוא כאשה הסופרת שבעה נקיים, שכל דם שתראה בז' ימי ליבונה סותרת וצריכה לחזור ולמנות ז' נקיים, כן אם בעל תשובה יחזור למעשיו, הרי אבד כל מה שעשה והתענה, ולכן צריך שיהא זריז וזהיר מאוד לבל יחטא עוד, ואם יזדמן בשוגג איזה חטא יתודה עליו בבכיה ודמעה לקיים מה שכתוב: "וחטאתי נגדי תמיד" - כמו דוד המלך, עליו השלום, שעל חטא אחד היה כל ימיו בתענית, ואפילו שלא היה אלא רק חטאת נעורים, כמו שכתוב: "חטאת נעורי ופשעי אל

תזכור" – מכלל שנזכרים הם מצינו בזוהר שלח, שענשו
התינוק בגן עדן, עד כאן.

שערי תשובה לרבינו יונה

השער הראשון - אות ד': באור התשובה ועקריה:

ועוד, התבונן ברצת המתאחר מן התשובה כי רבה היא, כי
לולא התמהמה, כי עתה שב נאנח במרירות לב, ברגזה
ובדאגה, ודלפה עינו מתונה, כי יפגשו יצרו שנית ויזדמן
החטא לידו, יכבוש את יצרו, ויזכור אשר עבר עליו כוס
המרירות ולא יוסיף לשותתו עוד, כמו שנאמר (תהלים ד, ה)
רגזו ואל - תחטאו. באורו, רגזו והצטערו על אשר חטאתם ואל
תחטאו עוד, כי הזכיר חטאם למעלה באמרו (שם שם, ד)
תבקשו כזב סלה. ויעיד על זה הפרוש אמרו, רגזו, מלשון
(בראשית מה, כד) אל - תרגזו בדרך, (חבקוק ג, טז) ותחתי
ארגז, וענינם הצער על הדבר שעבר ועל ההוה, ולא אמר יראו
או גורו. וכאשר יאחר לשוב, בבא החטא לידו, פול במוקשו
כנפול בתחלה, ויגדל עונו האחרון מאד, ותעלה רעתו לפני
השם, כי מראשית לא חשב כי פתאום יבוא היצר השודד עליו.
אך אחרי אשר ראה דלות - כחו ואשר גברה יד יצרו עליו וכי
עצום הוא ממנו, הנה עליו לראות כי פרוע הוא, ולשית עצות
בנפשו להוסיף בה יראת - השם ולהפיל פחדו עליה, ולהצילה
ממארב יצרו, ולהשתמר מעונו. ואמר שלמה עליו השלום
(משלי כו, יא) ככלב שב על - קאו כסיל שונה באולתו. באורו,
כי הכלב אוכל דברים נמאסים, וכאשר יקיאם נמאסים יותר
והוא שב עליהם לאכלם, כן ענין הכסיל, כי יעשה מעשה מגנה,
וכאשר ישנה בו, מגנה יותר, כאשר בארנו: